

ВПЛИВ КЛАСТЕРНОЇ БУДОВИ НА ХАРАКТЕРНІ ТЕМПЕРАТУРИ РЕЧОВИНИ

INFLUENCE OF THE CLUSTER STRUCTURE ON CHARACTERISTIC SUBSTANCE TEMPERATURES

Доц., к.т.н. Д.Г. Трегубов, нач. каф., к.т.н. О.В. Тарахно, студ. (І рівень) Ф.Д. Трегубова
Національний університет цивільного захисту України

Анотація. Показано наявність коливального характеру зміни характерних температур n-alkanів. Створено емпіричні формули для прогнозу температур плавлення та кипіння з коефіцієнтом кореляції 0,999.

Ключові слова: кластер, будова речовини, характерна температура, коливальність, алкани.

Annotation. The presence of the oscillatory nature of the change in the characteristic temperatures of n-alkanes is shown. Empirical formulas for forecasting melting and boiling points with a correlation coefficient of 0.999 have been created.

Keywords: cluster, structure of matter, characteristic temperature, oscillation, alkanes.

Вступ. Властивості речовини пов'язані з утворенням надмолекулярних структур кластерного типу, стан яких залежить від температури у системі. Тому характерні температури, за якими можна охарактеризувати небезпеки зберігання речовин, пов'язані зі змінами у будові таких надмолекулярних утворень. Але для прогнозу означених властивостей фіксований статистичний підхід є складним внаслідок анізотропії міжмолекулярної взаємодії [1].

Актуальність. Характерні температури n-alkanів відносяться до найбільш досліджених параметрів речовини [2]. Відзначають їх коливальний характер для молекул з «парною» та «непарною» кількістю атомів карбону [3], а також для масових швидкостей вигорання n-спиртів при пожежі [4]. Тобто є непослідовність значень характерних температур в одному гомологічному ряді, що на даний час у практичних розрахунках не враховується та робить прогноз різних властивостей неадекватним або вимагає дослідних даних. Тому для прогнозу властивостей речовини необхідно вдосконалення врахування її властивостей.

Характерні температури речовини. Оскільки за рахунок міжмолекулярної взаємодії у речовині утворюються макромолекулярні структури у вигляді кластерів – виникає зміна еквівалентної довжини молекули-кластеру. Такий підхід до прогнозування властивостей речовини знаходить відбиття у багатьох дослідженнях, але при цьому не наголошується на універсальності такого підходу та його зв'язку з будовою речовини.

Оберемо для аналізу температуру плавлення ($t_{пл}$) речовин ряду n-alkanів. Залежність зміни $t_{пл}$ від кількості атомів карбону до $n_C = 23$ (рис. 1) демонструє декілька рівнів періодичності для «парних» та «непарних» молекул та різний кут нахилу ліній

апроксимації для гомологічних «сусідів». Так, $t_{пл}$ наступного алкану за «парним» є більшою на 9–3 °С, в той час як попереднього – на 39–3,5 °С меншою (Δt зменшуються з ростом n_C). Також, до $n_C = 8$ (лінія «а») для «парних» молекул та до $n_C = 7$ для «непарних» (лінія «б») – спостерігаються суттєво різні тенденції зростання $t_{пл}$. Крім того, для алканів з $n_C = 4–11$ для послідовних пар «сусідів» по гомологічному ряду має місце почергово різний кут нахилу тенденції зростання для $t_{пл}$ (серія ліній «в»). Окрема аномалія спостерігається для перших представників гомологічного ряду: за апроксимацією залежності для метану очікувана $t_{пл} \approx -240$ °С, а фактична $t_{пл} = -182,5$ °С, в етану очікувана $t_{пл} \approx -195$ °С, а фактична $t_{пл} = -183,3$ °С. На підставі значень молярних мас здійснено апроксимацію вказаної залежності, формула (1).

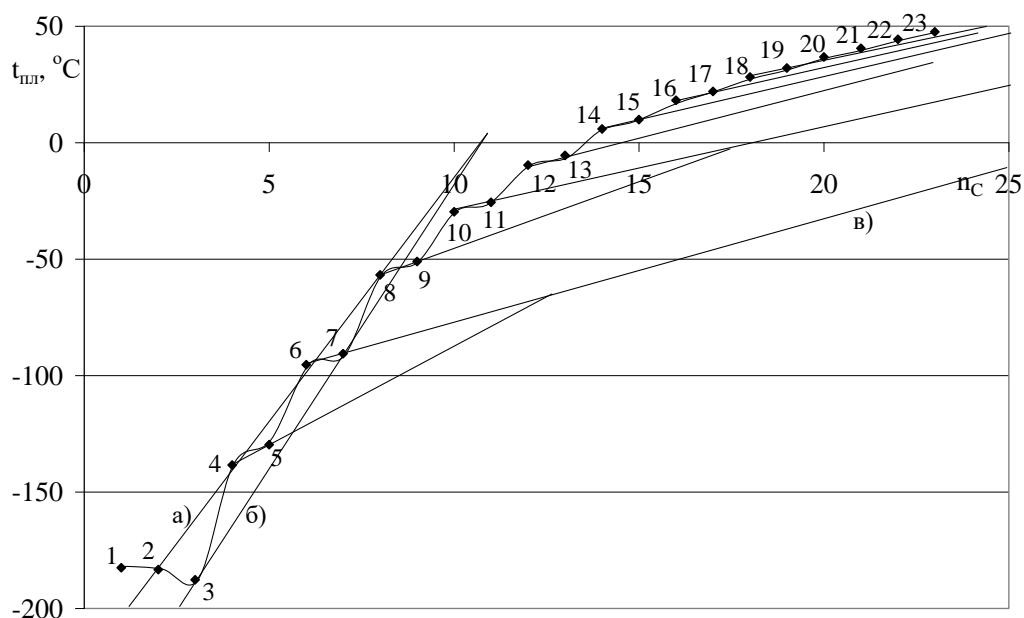

Рисунок 1. Зміна $t_{пл}$ для гомологічних «сусідів» в ряді n-алканів від «1» – метану до «23» – трикозану

$$t_{пл} = \frac{30000}{(\mu^{0,91} + 41)} + \frac{3900}{(\mu^{1,05} - 0,4)^2} - \frac{\mu}{150} + 162, \text{ } ^\circ\text{C}. \quad (1)$$

Для n-алканів в діапазоні $n_C = 1 \div 100$ отримано кореляцією з довідковими даними $R = 0,999$ та середню похибку 8,9 °С. Тобто формула (1) враховує особливості будови n-алканів.

Висновок. Показано наявність коливального характеру зростання температур плавлення у гомологічному ряду n-алканів та окремих залежностей для «парних» та «непарних» молекул за кількістю атомів карбону. При апроксимації залежності для температур плавлення отримано $R = 0,999$ з опосередкованим урахуванням будови речовини.

ЛИТЕРАТУРА

1. Litinskii G.B. Statistical thermodynamics of mixtures of polar liquids in the model of hindered rotation of molecules. *Journal of Physical Chemistry*. 2008, V.82, № 9, P. 1475–1479.
2. Greenshields J.B., Rossini F.D. Molecular structure and properties of hydrocarbons and related compounds. *Journal of Physical Chemistry*. 1958. №62. P. 271–280.
3. Tarzimanov A.A., Gabitov F.R. An investigation of the thermophysical properties of a liquid in a flow using the method of pulse heating. *High temperature*. 2004. V.42. №2. P. 231–237.
4. Киреев А.А., Трегубов Д. Г., Лещева В.А. Исследование тушения спиртов сухим и смоченным пеностеклом. *Проблемы ПБ*. №47. 2020. С.35–44. URL: <http://repositc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/10942>.